

Εισήγηση του Καθηγητή Νίκου Λυγερού

στην ανοιχτή ημερίδα με θέμα:

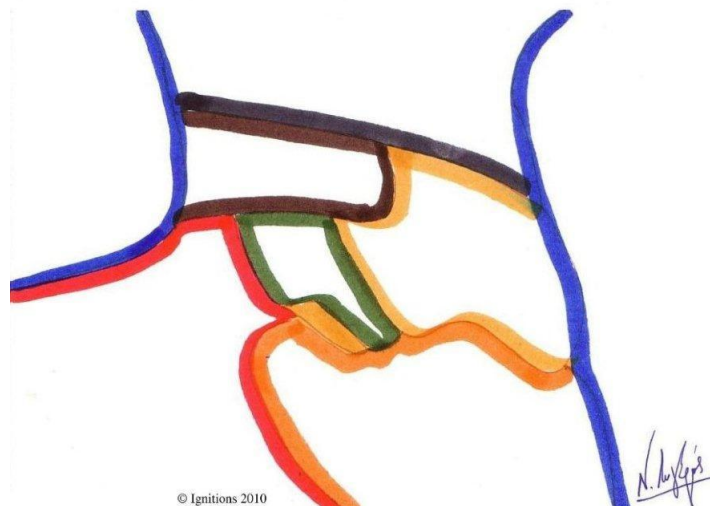
"Δυνατότητες και αδυναμίες της Τουρκίας"

**Αμφιθέατρο του Συνεδριακού Κέντρου του Πολεμικού
Μουσείου**

03/03/2010

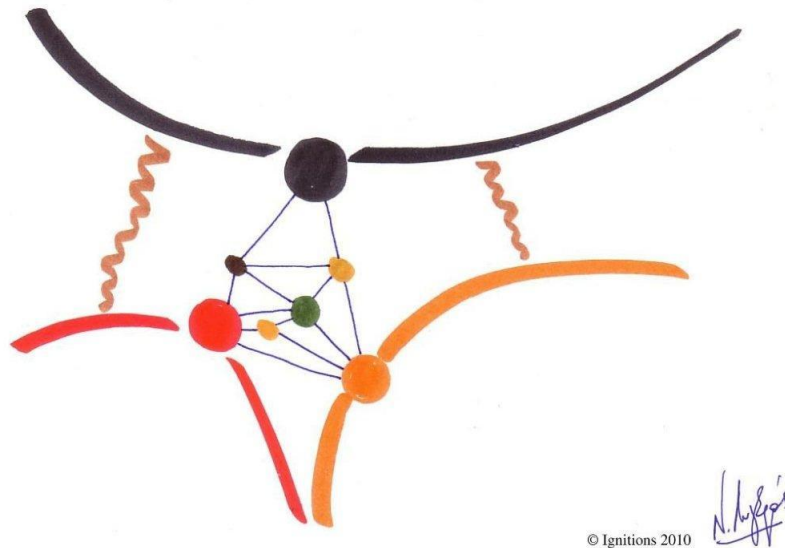
Ν. Λυγερός

Θα αναφερθώ σε δομικές αδυναμίες, θα προσπαθήσω να χρησιμοποιήσω μερικά απλά μαθηματικά μοντέλα, για να δείτε τι μπορούμε να κάνουμε μέσω στρατηγικής, γεωστρατηγικής και ειδικά τοποστρατηγικής. Η γεωστρατηγική είναι ένα μίγμα γεωγραφίας και στρατηγικής. Η τοποστρατηγική είναι ένα μίγμα τοπολογίας και στρατηγικής. Θα χρησιμοποιήσουμε αυτό το πλαίσιο για να καταλάβουμε πρώτον τι έγινε πριν και κατόπιν τι μπορεί να γίνει μετά.

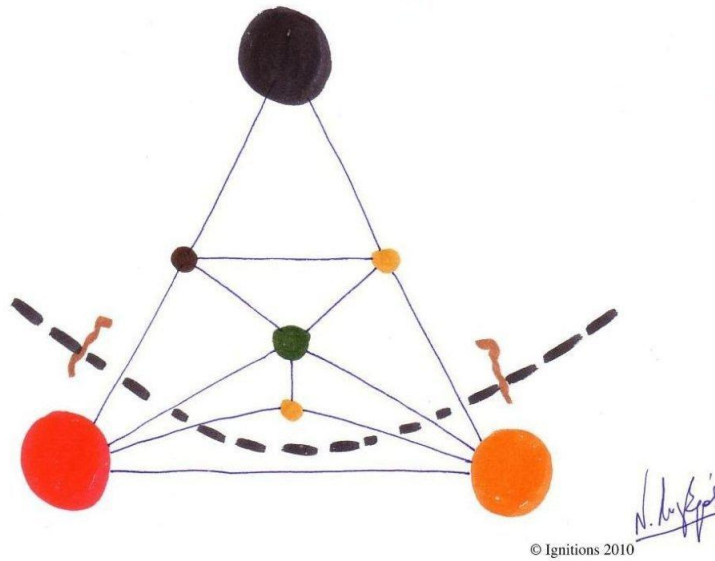

Έχουμε έναν χάρτη που είναι κάπως απλοποιημένος. Τι εννοώ με αυτό: Όταν κοιτάζουμε ένα χάρτη έχουμε την εντύπωση ότι καταλαβαίνουμε. Αυτός ο χάρτης σας εξηγεί αυτά που δεν καταλαβαίνουμε. Δηλαδή, δεν δίνει σημασία στις λεπτομέρειες που νομίζουμε ότι είναι σημαντικές, όταν βλέπουμε έναν κανονικό

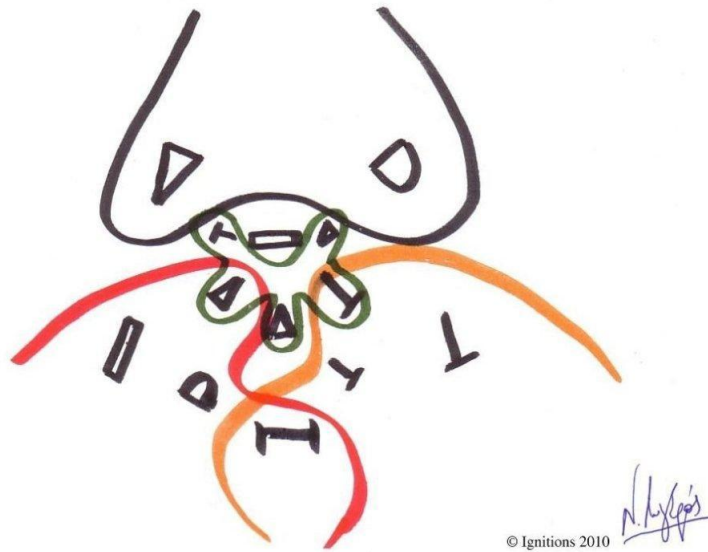
χάρτη, αλλά δίνει σημασία σε ζώνες-επαφές. Βλέπουμε τη Ρωσία, το πάνω μέρος, εδώ είναι η Γεωργία, η Αρμενία, το Αζερμπαϊτζάν, τι Ναχιτσεβάν, το Ιράν, η Τουρκία. Επιλέγουμε αυτήν τη ζώνη διότι, αν το κοιτάξετε αυτό πιο αναλυτικά, όσο αφορά στην θεωρία δυναμικών συστημάτων, έχετε τρεις μεγάλες ζώνες που πιέζουν πάνω σε μια κεντρική ζώνη, όπου υπάρχει μια στρατηγική φθοράς και γι' αυτό δεν εμφανίζεται ένα κράτος μεγάλο. Αυτό το πράγμα μπορείτε να το δείτε στο Κουρδιστάν. Στο Κουρδιστάν, τα τρία συμβαλλόμενα κράτη που είναι μεγάλου μεγέθους είναι το Ιράν, το Ιράκ και η Τουρκία. Εδώ έχετε την Ρωσία, την Τουρκία και το Ιράν. Στο ενδιάμεσο έχει μια ζώνη η οποία προκάλεσε προβλήματα. Τώρα θα την αναλύσουμε λίγο πιο αφαιρετικά. Αυτό θα μας επιτρέψει να καταλάβουμε καλύτερα τι γίνεται.

Σ' αυτόν τον χάρτη, όπως βλέπετε, πάνω μέρος είναι πάλι Ρωσία, έχουμε διατηρήσει τα ίδια χρώματα. Αυτήν την φορά, όμως δεν ασχολούμαστε καθόλου, μα καθόλου, με την απόσταση. Ασχολούμαστε μόνο με τη σχέση. Βλέπετε λοιπόν ότι η Ρωσία, η Τουρκία και το Ιράν εμφανίζονται σαν τρία δυναμικά συστήματα, με μία επαφή στο κάτω μέρος, χωρίς επαφές άμεσες, γι' αυτό έχουμε τα γκλουόνια δηλαδή την αλληλεπίδραση εξ αποστάσεως και στο ενδιάμεσο έχετε αυτό το σύμπλεγμα, το οποίο δεν καταλαβαίνουμε αμέσως αν έχει μεγάλη σημασία, αλλά θα το καταλάβουμε τώρα. Στην αρχή είχαμε ένα χάρτη - θα τον έλεγα χρωματικό - μετά περάσαμε σε ένα γράφημα, το οποίο είναι συνεκτικότητας. Δηλαδή, κοιτάζουμε τι κολλάει και τι δεν κολλάει. Τώρα, στην πραγματικότητα, έχουμε μια τριγωνοποίηση.

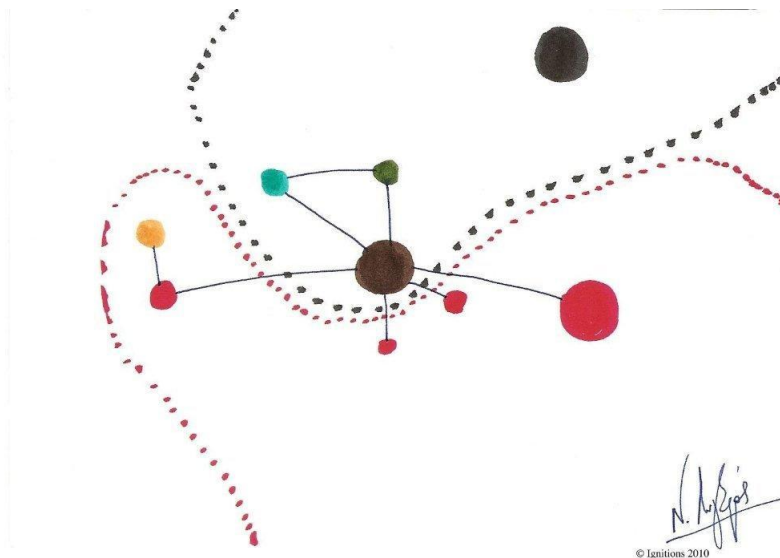

Αυτός εδώ ο χάρτης, με την αφαιρετική έννοια, στην πραγματικότητα σας αναδεικνύει ένα φαινόμενο που δεν μπορείτε να το εντοπίσετε πολύ εύκολα σε έναν συμβατικό χάρτη, είναι η λεγόμενη τριγωνοποίηση. Βλέπετε ότι κάθε ζώνη αποτελείται από ένα τρίγωνο. Τώρα θα μου πείτε έχει μεγάλη σημασία να είναι τριγωνικό; Στην πραγματικότητα, όταν χρησιμοποιούμε γεωμετρία και σε τοπολογικά συστήματα μπορούμε να τριγωνοποιήσουμε τη σφαίρα για να έχουμε μια καλύτερη δομή κατανόησης των παραμέτρων. Τι θέλω να πω με αυτό: Ενώ αρχικά μιλούσαμε για τα τρία μεγάλα, ξαφνικά έχουμε στο κέντρο την Αρμενία. Όταν βλέπετε αυτό το σχήμα, αν σας πω ότι η πράσινη κηλίδα είναι σημαντική, είναι δύσκολο να μην το αποδεχτείτε. Όταν βλέπετε έναν κανονικό χάρτη, λέτε ότι πρόκειται για μια λεπτομέρεια στον χάρτη. Προσέξτε ένα άλλο πρόβλημα: Εδώ είναι το Αζερμπαϊτζάν, εδώ είναι το Ναχιτσεβάν αυτές οι δύο ζώνες είναι η ίδια χώρα, η οποία, όμως, δεν έχει συνεκτικότητα και το προσπαθεί. Εδώ, όπως είμαι πιο πολύ του Αρμενικού, έχω ενσωματώσει μέσα στο αρμενικό και το Αρτσάχ με το Ναγκόρνο Καραμπάχ, το οποίο δεν αποτελεί θύλακα μέσα στο Αζερμπαϊτζάν. Πιο κάτω έχετε την σφαίρα επιρροής. Γιατί υπάρχει αυτό το πράγμα; Γιατί όλ' αυτά είναι πρώην Σοβιετική Ένωση και βέβαια δεν είναι τυχαίο που σ' αυτήν τη γραμμή, εκεί που υπάρχει σύνδεση μεταξύ Τουρκίας, υπάρχει Ρώσικος στρατός. Δεν είναι τυχαίο, βέβαια, που είχαμε προβλήματα εδώ. Υπάρχει μια αλληλεπίδραση με αυτό το φαινόμενο. Δεν είναι τυχαίο που εδώ υπάρχει μια σύνδεση. Αλλά ας κοιτάξουμε τώρα λίγο πιο αναλυτικά σε έναν ακόμα πιο αφαιρετικό χάρτη.

Στο πάνω μέρος έχει τους κύριους χρωματισμούς, έχει τη Ρωσία, αριστερά έχει την Τουρκία και δεξιά το Ιράν, στις ζώνες-επαφές. Εδώ υπάρχει μια επιθετική τάση· αυτό μπορείτε να το καταλάβετε μέσω της Γεωργίας. Εδώ έχουμε τάση επαφής, εδώ επιθετική, εδώ έχουμε τάση στάσιμη, εδώ έχουμε απλώς διπλή επαφή, στάσιμη, επιθετική, στάσιμη. Βλέπουμε, λοιπόν και πάλι, με πράσινο τις σχέσεις που έχει η Αρμενία. Καθώς είναι σε μια κορυφή που έχει πέντε σχέσεις, γίνεται πιο πολύπλοκο το θέμα. Θα αναρωτηθείτε γιατί είναι τόσο σημαντικό αυτό το σημείο. Στην πραγματικότητα αυτό το σημείο, για την Τουρκία, αποτελεί ένα σημείο αδυναμίας της δομής.

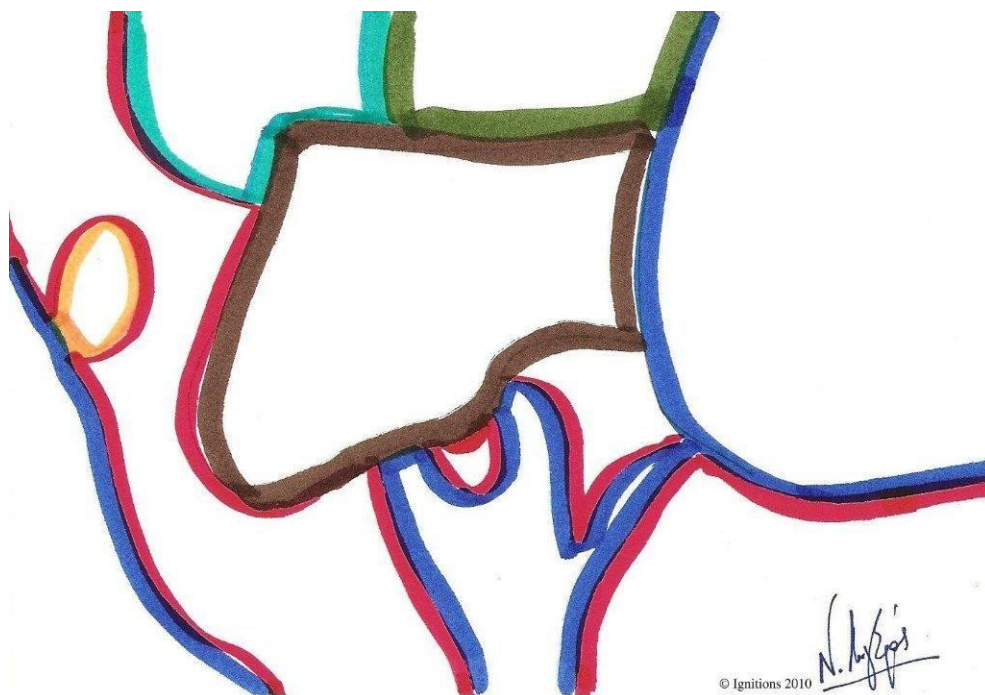
Αν θέλετε να το καταλάβετε λίγο πιο καλά, ας πούμε ότι έχετε ένα τραπέζι με τέσσερα πόδια. Αν σπάσετε ένα πόδι δεν είναι τόσο προβληματικό. Αν έχετε, όμως, ένα τραπέζι που έχει τρία πόδια - σας φαίνεται μια λεπτομέρεια, αλλά - αν σπάσει ένα πόδι δεν είναι πια τραπέζι, είναι πεσμένο τραπέζι. Το θέμα είναι να ξέρετε σε ποιο πόδι είστε και, βέβαια, για το πάνω τραπέζι, πάνω σε ποια πόδια πατάει. Ας κοιτάξουμε τώρα τα προβλήματα συνεκτικότητας με μια άλλη σχέση. Εδώ δεν το βλέπουμε ακόμα αμέσως, θα το καταλάβετε καλύτερα εδώ.

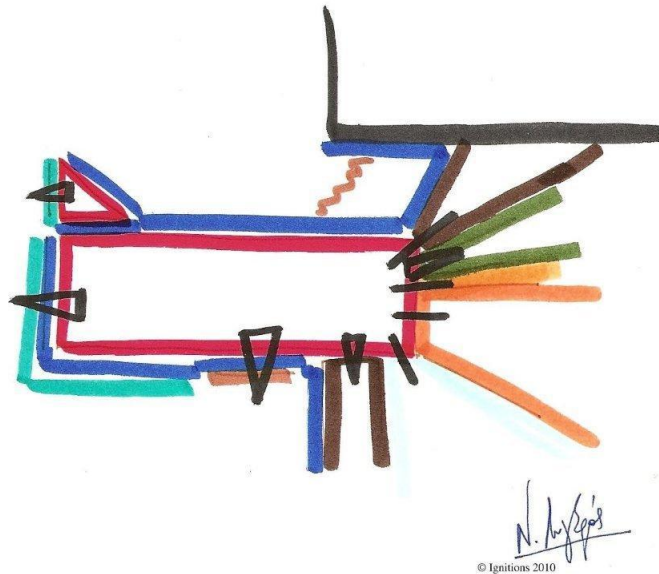
Σ' αυτόν τον χάρτη έχετε την εντύπωση ότι είναι γνωστός ή δεν είναι γνωστός. Εμείς στην τοποστρατηγική και στα θέματα τοπολογίας παραμορφώνουμε λίγο τους χάρτες, για να δούμε την αλληλεπίδραση. Στην πραγματικότητα, αυτός είναι ο χάρτης της συνθήκης San Stefano 1878. Δεν μπαίνω σε καμία λεπτομέρεια διπλωματική, διεθνών σχέσεων, αλλά προσέξτε τι γίνεται στο κέντρο: έχετε τη Βουλγαρία, τη Μαύρη Θάλασσα, το Αιγαίο, και την Ελλάδα. Τα κράτη εδώ έχουν όλα τα ίδια χρώματα, διότι είμαστε στην Οθωμανική Αυτοκρατορία. Εδώ είναι το Μαυροβούνιο, Σερβία, Ρουμανία. Όταν κοιτάζετε αυτόν τον χάρτη μπορεί να μην σας εντυπωσιάζει, δείχνει όμως μερικά προβλήματα, όσον αφορά στην Οθωμανική Αυτοκρατορία: εδώ δεν υπάρχει πια συνεκτικότητα. Τώρα θα μου πείτε, αυτό είναι μια λεπτομέρεια! Θα εξετάσουμε πώς έγινε αυτή η λεπτομέρεια και πώς μετατράπηκε. Γιατί, όπως θυμάστε, αν θέλετε να κάνετε αναλογίες, η συνθήκη San Stefano, σε σχέση με τη συνθήκη Βερολίνου, μοιάζει πάρα πολύ με τη συνθήκη Σεβρών, σε σχέση με την συνθήκη της Λωζάνης. Αυτό σημαίνει ότι ενεργοποιούμε τον κώδικα που χρησιμοποίησε και ο Clemenceau, ο οποίος έλεγε ότι κάνουμε συνθήκες για να συνεχίσουμε τους πολέμους! Όχι για να τους τελειώσουμε!

Εδώ είναι Τουρκία, εδώ είναι η σφαίρα επιρροής της Ρωσίας, εδώ είναι η σφαίρα επιρροής της Τουρκίας. Προσέξτε! Είναι σφαίρα επιρροής, αλλά δεν έχει συνεκτικότητα. Βέβαια, όταν έχουμε πρόσβαση στις μυστικές αναφορές – και, παρεμπιπτόντως, του Αλέξανδρου Καραθεοδωρή στον Σουλτάνο - θα μάθουμε ότι ο Σουλτάνος τού έλεγε ότι ως κόκκινη γραμμή θα είναι αυτό το πράγμα. Εννοούσε δηλαδή: Εμείς πρέπει να πάρουμε πίσω ένα κομμάτι της Βουλγαρίας, γιατί είναι το μόνο που μας επιτρέπει να έχουμε συνεκτικότητα σε όλο το πλαίσιο. Κόβοντας το

κομμάτι της Βουλγαρίας από το κάτω μέρος, στην πραγματικότητα το ξαναδίνουμε «στην Ελλάδα»: στην πραγματικότητα, υπάρχει άλλη πραγματικότητα: Το ξαναδίνουμε σε όλη την Οθωμανική αυτοκρατορία και αποτελεί πλέον ένα πλαίσιο συνεκτικό. Αυτά είναι τα γραφήματα που σας επιτρέπουν να δείτε ότι τοποστρατηγικά η συνθήκη Άγιου Στεφάνου δεν μπορούσε να σταθεί πάρα πολύ καιρό. Και σας επισημαίνω ότι - αυτό είναι ιστορικό παράδειγμα - 1878, τον Ιούλιο 1878, υπογράφεται η συνθήκη του Βερολίνου.

Στο κέντρο είναι η Τουρκία σαν πλαίσιο κόκκινο, περιγράφεται και πλαισιώνεται από μπλε όπου υπάρχει θάλασσα, πάνω βρίσκεται η Θράκη και εδώ είναι μία ζώνη που αφορά Ανατολική Θράκη, Δυτική Θράκη. Τώρα μπορείτε να αντιληφθείτε τι είναι το Αιγαίο. Εδώ είμαστε στην Κύπρο και εδώ είναι οι επαφές επιθετικές ή όχι, εδώ είναι η Συρία, οι ζώνες επαφές. Βλέπετε ότι ξαναερχόμαστε στο πλαίσιο της Αρμενίας και της Γεωργίας. Όταν βλέπετε αυτόν τον χάρτη, τα δομικά προβλήματα της Τουρκίας φαίνονται πιο ξεκάθαρα. Έχουμε εμείς την τάση στην Ελλάδα να έχουμε μια όχι μόνο ελληνική προσέγγιση του προβλήματος, αλλά, θα έλεγα, Ελλαδική και έχουμε την τάση να κοιτάζουμε αυτό το κομμάτι. Όταν κοιτάζουμε μόνον αυτό το κομμάτι έχουμε την εντύπωση ότι υπάρχει ένα επιθετικό πλαίσιο προς τα μας και δεν αντιλαμβανόμαστε ότι τα δομικά προβλήματα της Τουρκίας δεν είναι τόσο πολύ εδώ, αλλά εδώ. Γιατί δεν είναι εδώ; Διότι στην πραγματικότητα, με τις γενοκτονίες τα άλλαξαν εντελώς.

Εδώ, σας δίνω - να μην νομίζεται ότι τα μαθηματικά είναι χρήσιμα μόνο για θέματα τοποστρατηγικής, εδώ είναι μια μαθηματική ανάλυση της γενοκτονίας των Αρμενίων - τα σημεία όπου έχουμε τα στρατόπεδα συγκέντρωσης. Τα διαγράμματα ροής σας επιτρέπουν να καταλάβετε πώς οι Τούρκοι μετέφεραν πληθυσμό για να τον εξοντώσουν σε ένα άλλο σύστημα και βλέπετε γενικά πως όλο αυτό το πλαίσιο είναι φτιαγμένο έτσι ώστε να «καθαρίσει» - αλλά τούρκα θα το έλεγα, όπως θά 'λεγε και ο Μότσαρτ - εσωτερικά η Τουρκία και να μην έχει πια πρόβλημα. Δηλαδή, δεν θα υπάρχει πια Ποντιακό, δεν θα υπάρχει Αρμενικό, αυτή η ζώνη θα είναι ένα συμπαγές σύστημα. Το πρόβλημα, λοιπόν, είναι το πίσω μέρος από το συμπαγές σύστημα, που δεν είναι τυχαίο. Αποτελείται από δύο τριπλά συστήματα, όσον αφορά στο σύστημα στο οποίο περιγράψαμε ως βαλκανοποίηση. Άρα, εδώ έχουμε ένα πρόβλημα δομικό και εδώ έχουμε ένα άλλο πρόβλημα δομικό. Και βέβαια, όλο αυτό το δομικό πρόβλημα αναδεικνύεται, αν θέλετε, μέσω της αναγνώρισης της γενοκτονίας των Αρμενίων. Διότι πρέπει σε κάποια φάση να αναγνωρίσουν ότι χρησιμοποίησαν αυτό το διάγραμμα ροής. Για ποιο λόγο; Γιατί, κοιτάζετε εδώ, βλέπετε με τους χρωματισμούς: οι πιο έντονοι είναι οι απόλυτη πλειοψηφία Αρμενίων, η μετά λιγότερο είναι σχετική, εδώ είναι ισχυρή μειονότητα και εδώ είναι μόνο. Βλέπετε ότι αυτή η ζώνη έχει την τάση να είναι πάλι στο πάνω μέρος της άλλης ζώνης, την οποία περιγράψαμε προηγουμένως και βλέπετε ότι εδώ δεν υπάρχει κανένα στοιχείο. Προσέξτε τα στοιχεία που είναι εδώ.

Ένα άλλο, λοιπόν, σημαντικό σημάδι - αλλά όχι ζώνη αδυναμίας για την Τουρκία, εφόσον το εξασφάλισε - είναι ότι έκανε ό,τι μπορούσε για να έχει αυτό το κομμάτι, το οποίο ήταν επίσης ένα τριπλό σύστημα αδυναμίας, αλλά προσέξτε! Καθώς εμείς δώσαμε μεγάλη σημασία σ' αυτό το κομμάτι και λιγότερη σημασία σ' αυτό το κομμάτι, τελικά, για να βοηθήσουμε αυτό, θυσιάσαμε αυτό. Η τοποστρατηγική θα έλεγε ότι έπρεπε να ασχοληθούμε περισσότερο με αυτό το κομμάτι και με αυτό το κομμάτι, δίχως να ασχοληθούμε με αυτό το κομμάτι διότι τοποστρατηγικά δεν έστεκε.